

Гужва В.М.,
к.е.н., доцент,
ДВНЗ «Київський національний
економічний університет
імені Вадима Гетьмана»
м. Київ, Україна

ІННОВАЦІЇ В УПРАВЛІННІ УНІВЕРСИТЕТАМИ: ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ

Анотація. Сьогодні необхідною умовою конкурентоспроможності вищих навчальних закладів на ринку освітніх послуг є наявність єдиного інформаційного простору (ЄІП) і впровадження інформаційних технологій в усі бізнес-процеси. Роль єдиного інформаційного простору в університетському комплексі визначається масштабістю вирішуваних завдань і темпами розвитку університету. У сучасних умовах виникає необхідність формування єдиного інформаційного простору ВНЗ. ЄІП повинен максимально повно забезпечувати інформаційні запити студентів, викладачів, співробітників; мати гнучкі механізми для впровадження нових технологій в освіту; задовольняти сучасні запити демократичності, економічності, надійності. У статті запропоновано ідею побудови єдиного інформаційного простору університету, до складу якого входить система електронного урядування.

Ключові слова: єдиний інформаційний простір, інновації, управління, електронний документообіг, електронна демократія.

Summary. Today, the necessary condition for the competitiveness of higher educational institutions in the market of educational services is the availability of a single information space (SIS) and the introduction of information technology in all business processes. The role of a single information space in a university complex is determined by the scale of the tasks to be solved and the rates of development of the university. In today's conditions, there is a need to form a single information space of the university. The SIS should maximize the information requests of students, faculty, staff; have flexible mechanisms for introducing new technologies into education; to satisfy modern demands of democracy, economy, reliability. The article proposes the idea of building a unified information space of the university, which includes the system of electronic control.

Key words: single information space, innovation, management, electronic document circulation, electronic democracy.

Аналіз проблеми. Одним із найбільш перспективних шляхів вирішення завдання підвищення ефективності функціонування університетів є побудова єдиного інформаційного простору, який забезпечує доступ до актуальної інформації про стан навчальних, науково-дослідних та адміністративно-господарських процесів, а також дозволяє здійснювати управління і контроль над ними в цілому. Складниками ЄІП є інформаційні системи відповідного функціонального призначення.

Проведений аналіз наявних інформаційних систем, що застосовуються для управління ВНЗ- як в Україні, так і в країнах СНД, свідчить про те, що створення таких систем іде по шляху автоматизації окремих напрямків діяльності університетів. Прикладів побудови у вищих навчальних закладах ЕІП, до складу якого входять, окрім традиційних

інформаційних систем (для автоматизації фінансово-господарської діяльності, автоматизації обліку й аналізу кадрів, автоматизації роботи деканатів та приймальної комісії), ще і нові сучасні інноваційні програмні компоненти, такі як системи електронного документообігу, системи електронної демократії та інтегрована багаторівнева інформаційно-аналітична система, в Україні немає.

Цілі і завдання. Метою цієї статті є презентація концепції побудови єдиного інформаційного простору економічного університету з урахуванням сучасних тенденцій, пов'язаних з появою нових продуктів у галузі інформаційно-комунікаційних технологій.

До основних завдань цієї статті належать:

- розроблення та опис структурної моделі програмного складника сучасного єдиного інформаційного простору економічного університету;
- розроблення рекомендацій щодо вибору/створення інструментальних засобів для побудови системи електронного урядування в університеті як складника ЄІП.

Єдиний інформаційний простір в університеті та його програмні компоненти. Інформаційні-комунікаційні технології, за визнанням спеціалістів, є одним з пріоритетних напрямів науки і техніки, які у ХХІ столітті стають вирішальними, критичними [2].

У навчальному процесі роль критичних, безсумнівно, належить базовим інформаційним технологіям, тобто таким, які є основою освітніх технологій, що використовують засоби інформаційно-обчислювальної техніки та в сукупності утворюють технологічну інфраструктуру вищого навчального закладу.

Критичні освітні технології забезпечують створення на базі інфраструктури корпоративних телекомунікаційних мереж навчальних закладів розподілених баз освітніх технологій, які завдяки цій інфраструктурі можуть використовуватися в будь-якому місці навчального простору.

Важливою та ефективною умовою прогресу будь-якої суспільства було і створення та розширення єдиного інтерактивного інформаційного простору. Система єдиного інформаційного простору ВНЗ є сукупністю інформаційних комп'ютерних систем і технологій, а також єдиного освітнього інформаційного середовища (ІОС). Система єдиного інформаційного простору покликана сприяти підвищенню ефективності здійснення управлінського, освітнього, фінансового процесів в інтересах досягнення високої якості підготовки фахівців.

Концепція створення системи єдиного інформаційного простору будь-якого вишу полягає в одночасному комплексному розвитку внутрішньої автоматизованої системи управління, комп'ютеризації навчального процесу, створення автоматизованої бібліотечної системи ВНЗ, активному використанні інформаційних ресурсів Інтернету для участі в різних програмах і проектах.

Побудова єдиного інформаційного простору в університеті покликана сприяти: а) підвищенню ефективності та якості навчання; б) інтенсифікації наукових досліджень; в) підвищенню оперативності та ефективності управління окремими підрозділами та університету в цілому; г) інтеграції освітньої системи університету у світову мережу, що значно полегшить доступ до міжнародних інформаційних ресурсів у галузі освіти, науки, культури та в інших сферах.

У складі єдиного інформаційного простору прийнято виділяти такі основні компоненти:

- інформаційні ресурси, що містять дані, відомості і знання, зафіксовані на відповідних носіях інформації;
- організаційні структури, що забезпечують функціонування й розвиток єдиного інформаційного простору, зокрема збір, оброблення, зберігання, поширення, пошук і передачу інформації;
- середовище інформаційної взаємодії користувачів і підрозділів, що забезпечує їм доступ до інформаційних ресурсів на основі відповідних інформаційних технологій, що включає програмно-технічні компоненти й організаційно-нормативні документи.

Розглянемо програмні компоненти єдиного інформаційного простору економічного університету.

Система електронного урядування як інноваційна програмний складник єдиного інформаційного простору університету. Для побудови єдиного інформаційного простору економічного університету пропонуються такі складники: 1) система електронного урядування; 2) інформаційні системи, які забезпечують автоматизацію діяльності фінансово-господарських підрозділів, відділу кадрів, деканатів, бібліотеки та приймальної комісії тощо; 3) системи дистанційної освіти (рис. 1). Складники 2) та 3) уже існують та використовуються в повсякденній діяльності університету.

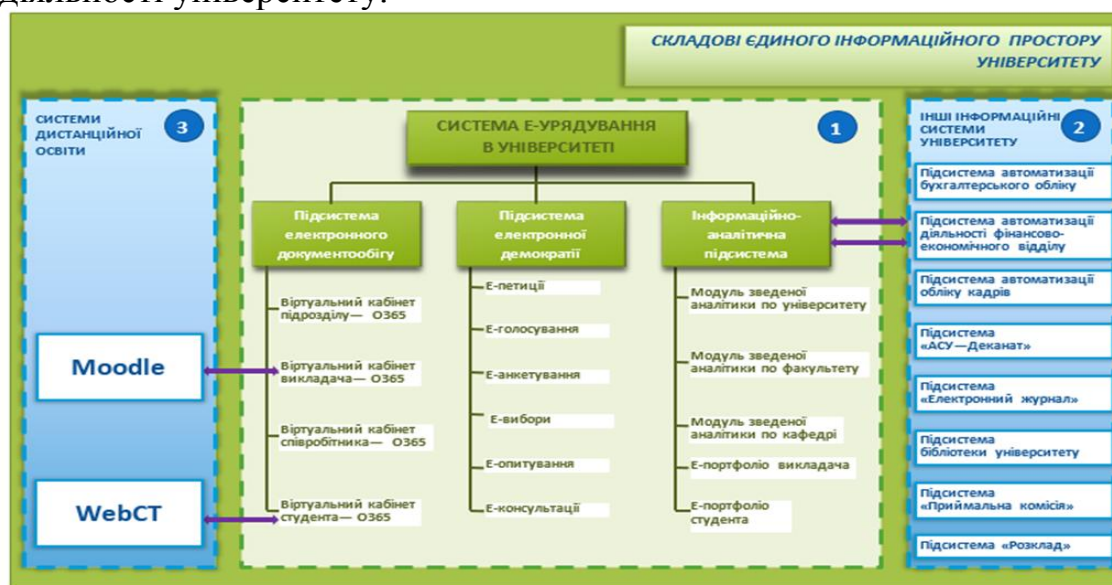

Рис. 1. Програмні складники єдиного інформаційного простору університету

Детальніше розглянемо систему електронного урядування в університеті.

Відповідно до нормативно-правових документів, прийнятих Парламентом та Кабінетом Міністрів України, під *електронним урядуванням* (е-урядуванням) варто розуміти форму організації державного управління (або управліннями державними органами чи організаціями), яка за рахунок широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування та державних організацій, наданню в дистанційному режимі комплексу державних послуг для людини та громадянина, суспільства, держави та бізнесу (користувачам) [1, 5-8]. До типових елементів систем електронного урядування традиційно відносять: а) підсистеми електронного документообігу установ та організацій (СЕД); б) підсистеми (інструменти) електронної демократії (ЕД) (е-вибори, е-опитування, е-голосування, е-петиції, е-послуги тощо).

Також електронний документообіг (обіг електронних документів) трактується як сукупність процесів створення, оброблення, правлення, передавання, одержання, зберігання, використання та знищення електронних документів, які виконуються із застосуванням перевірки цілісності та у разі необхідності з підтвердженням факту одержання таких документів [4, 7]. Основними принципами електронного документообігу є такі:

- а) одноразова реєстрація документа;
- б) паралельне виконання різних операцій з метою скорочення часу руху документів і підвищення оперативності їх виконання;
- в) безперервність руху документа;
- г) єдина база документарної інформації для централізованого зберігання документів і що виключає дублювання документів;
- д) ефективно організована система пошуку документів.

Як систему електронного документообігу (СЕД) прийнято розглядати організаційно-технічну систему, що забезпечує процеси створення, управління доступом і поширення електронних документів у комп'ютерних мережах, а також контроль над потоками документів в організації. У таблиці 1 наведено перелік СЕД, які є на ринку України. При цьому варто зазначити, що на поточний момент перераховані системи головним чином упроваджені або впроваджуються в комерційних структурах, частково – в органах державного управління. Прикладів успішних проектів упровадження СЕД в університетах України на сьогодні практично немає.

Перелік найбільш поширених СЕД на ринку України

№ п.п.	Назва системи	Інтернет-адреса компанії розробника або дистриб'ютора
1	Система електронного документообігу та автоматизації бізнес-процесів Megapolis.DocNet	www.inbase.com.ua
2	Система електронного документообігу "MasterDoc"	www.bkc.com.ua
3	Система електронного документообігу "ДІЛО"	www.eos.com.ua
4	Система електронного документообігу Адміністрації Президента України (СЕД АПУ)	http://sed.reforms.in.ua
5	Система електронного документообігу FossDoc	www.fossdoc.com.ua
6	Система електронного документообігу АСКОД	www.infoplus.ua
7	Система електронного документообігу SX-Government	www.sx-ua.com
8	Система електронного документообігу Optima-WorkFlow-Стандарт	www.iisd.com.ua

Коли йдеться про електронну демократію (е-демократію), то мають на увазі форму організації суспільно-політичної діяльності громадян, яка забезпечує за рахунок широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) якісно новий рівень взаємодії громадян один з одним, з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями, установами освіти та комерційними структурами [5-6, 8].

По суті, під терміном «електронна демократія» розуміється така політична система, у якій ІКТ використовують для забезпечення виконання основних функцій демократичного процесу, зокрема: вільного доступу до суспільно важливої інформації, свободи слова, участі в публічному управлінні (як шляхом вільного обговорення, так й участі у виборах, референдумах, опитуваннях тощо).

Поняття «електронна демократія» включає «електронне» визначення базових понять суспільно-політичного процесу. Такі базові поняття (сектори та інструменти) представлені в Рекомендаціях з електронної демократії Комітету міністрів Ради Європи CM/Rec(2009) країнам-учасникам Ради Європи [3, 9]; перелік основних понять наведений на рис. 2.

Основне призначення підсистеми е-урядування в університеті – це залучення до участі в процесах управління установою рядових викладачів, співробітників та студентів через демократичні інструменти (петиції, опитування, голосування тощо).

Рис. 2. Сектори та інструменти електронної демократії

У проекті системи електронного урядування університету, що розглянуто в цій роботі, пропонується також доповнити її багаторівневою інформаційно-аналітичною підсистемою. Призначення останньої – це формування та візуалізація різноманітної аналітичної інформації про діяльність університету на всіх рівнях – від окремої кафедри до ректорату. Така інформація повинна сприяти більш ефективному прийняттю відповідних управлінських рішень.

Інструментарій для побудови системи електронного урядування в університеті. Для реалізації підсистеми електронного документообігу пропонується скористатися технологією SharePoint компанії Microsoft в поєднанні з хмарною платформою MS Office365. Технологія SharePoint може бути використана для створення сайтів, які надають користувачам можливість для спільної роботи. Сайти, створені на платформі SharePoint, можуть бути використані як сховища інформації, знань і документів, а також використовуватися для полегшення взаємодії різних веб-додатків. Користувачі можуть керувати та взаємодіяти з інформацією в списках і документах бібліотек, використовуючи елементи керування, що називаються веб-частинами (SharePoint WebParts).

За допомогою SharePoint організаційну структуру будь-якого підприємства чи організації можна представити у вигляді ієрархії сайтів. Для університету ієрархія сайтів може виглядати так, як наведено на рис. 3 – від сайтів окремого викладача, співробітника чи студента (на найнижчому рівні) до сайту ректорату (на найвищому рівні). Кожен сайт структурного підрозділу повинен складатися з двох робочих областей: а) робоча закрита область сайту підрозділу – доступ до неї можуть мати лише працівники конкретного структурного підрозділу після аутентифікації через MS Office 365; б) робоча відкрита область сайту підрозділу – до неї мають доступ студенти, викладачі та співробітники

університету після аутентифікації через MS Office 365 (рис. 4). Відкрита область може містити таку інформацію:

- основну інформацію про підрозділ (перелік працівників, викладачів, їх наукові інтереси та доробки, основні завдання та функції);
- новини, анонси та оголошення;
- документи загального доступу (шаблони документів, що стосуються роботи конкретного підрозділу, нормативні документи тощо);
- папка з шаблонами документів (заяв, службових записок, розпоряджень наказів тощо);
- календар подій;
- галереї фотографій із заходів підрозділу та ін.

Технологія електронного документообігу реалізується шляхом пересилання електронних документів між сайтами відповідно до регламентованих маршрутів проходження конкретних видів документів. При цьому обов'язково повинні реалізовуватися операції створення та редагування електронних документів, їх узгодження, візування та затвердження, а також підписання керівними особами шляхом використання електронного цифрового підпису (ЕЦП). Перед упровадженням СЕД необхідно провести детальний аудит документообігу в університеті з метою оптимізації маршрутів проходження документів, визначення точок (підрозділів) візування/узгодження та вилучення з обігу зайвих та таких, що дублюються, документів.

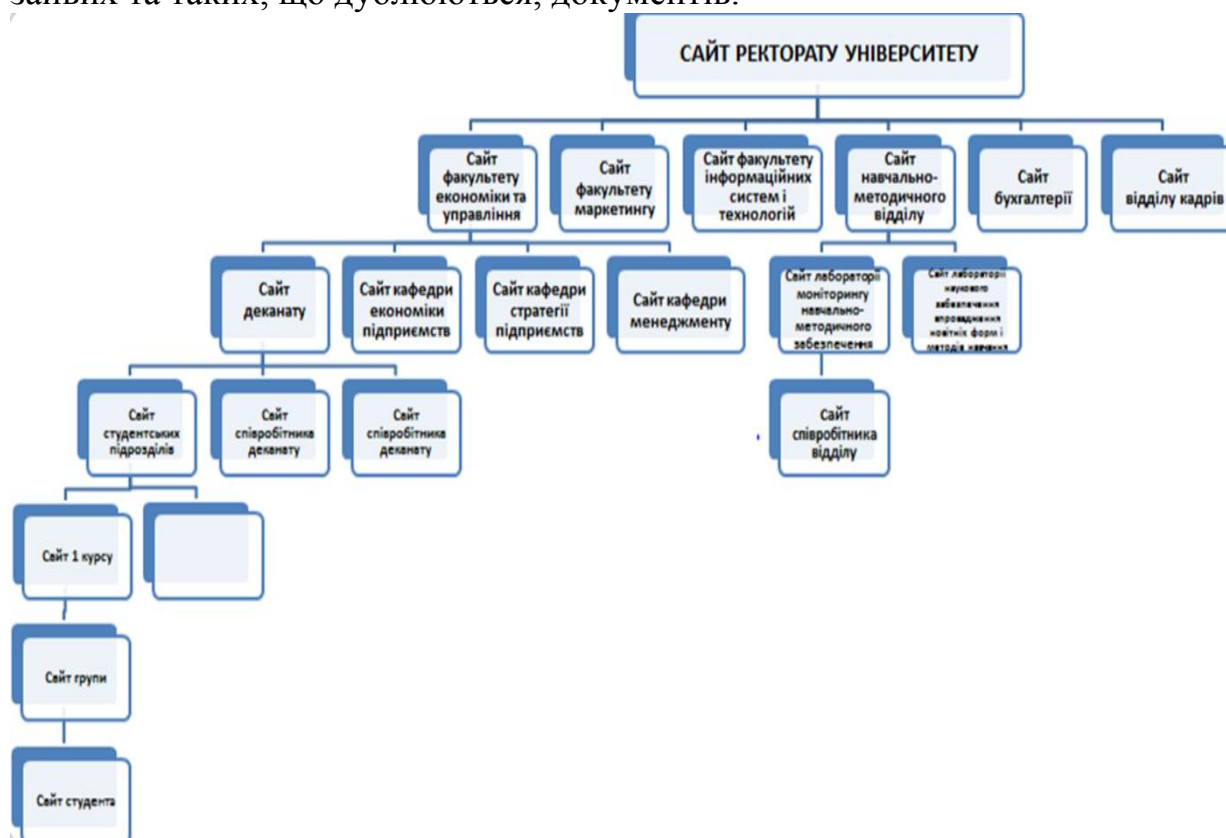

Рис. 3. Організаційна структура університету як ієрархія сайтів

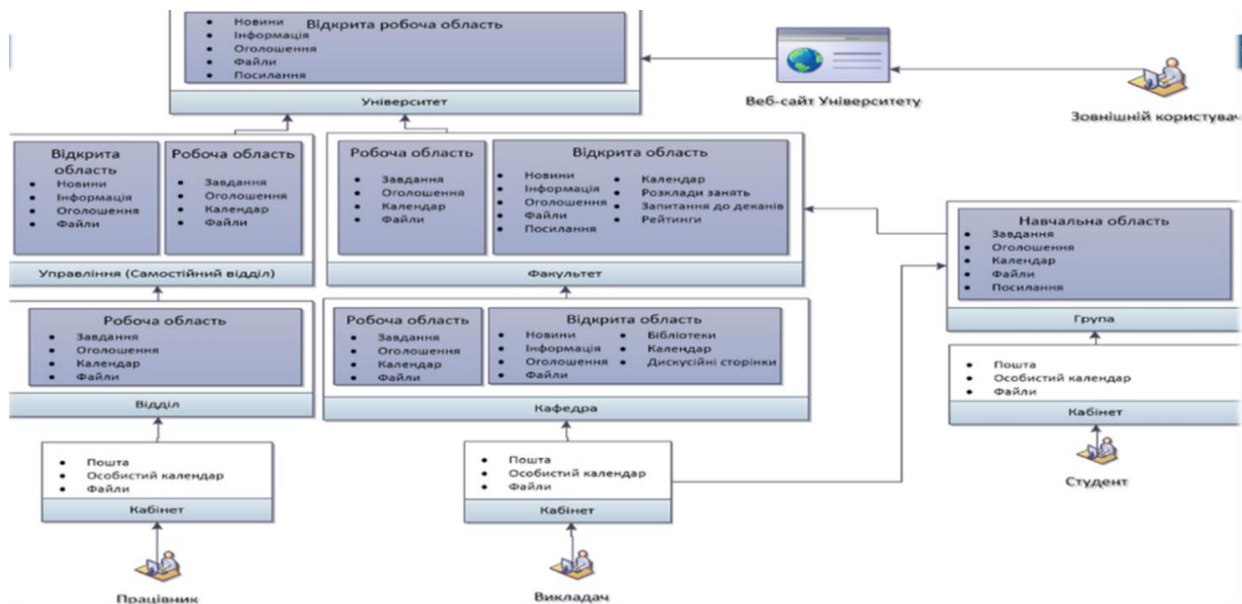

Рис. 4. Відкрита та закрита області сайтів підрозділів

Елементи підсистеми е-демократії в університеті можуть бути реалізовані за допомогою використання функціональних можливостей хмарної платформи MS Office365 (наприклад, для е-опитування та е-анкетування може бути використаний модуль Forms, який є складником цієї хмарної платформи), а також шляхом розроблення відповідних програмних компонентів співробітниками університету. Так, на рис. 5 наведено робочий екран тестової версії модуля е-петицій, розробленого в університеті. На момент написання цієї статті ведуться роботи щодо створення модуля електронних виборів на основі блокчейн-технології.

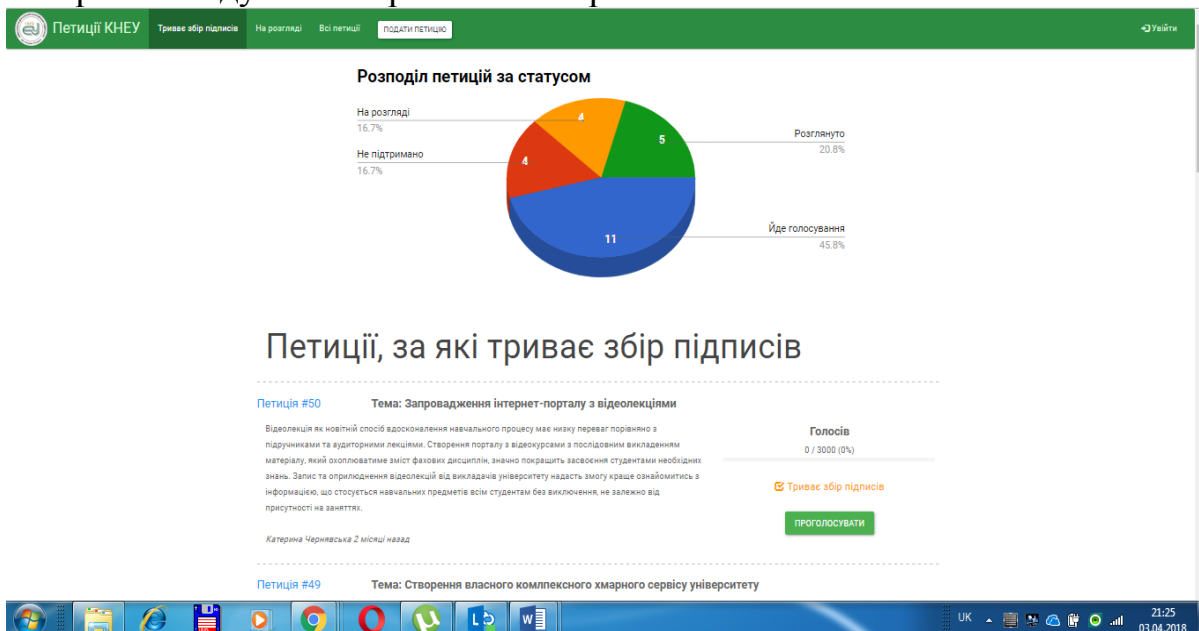

Рис. 5. Робоче вікно інструменту е-петицій

Інформаційно-аналітична підсистема повинна бути багаторівневою. Перелік рівнів та опис їх функціонального призначення наведені в табл. 2.

Програмно ця підсистема може бути реалізована на основі використання інструментарію бізнес-аналітики хмарної платформи MS Office365 (за допомогою модулів Power BI, Power BI Desktop та шлюзу Data Gateway) [10] у поєднанні з розробками спеціалістів університету. На рис. 6-7 представлені екрани е-портфоліо викладача та студента (відповідно). Указані модулі е-портфоліо були розроблені викладачами та студентами університету.

Таблиця 2

Модулі інформаційно-аналітичної підсистеми та їх функціональне призначення

Номер рівня	Для кого призначений модуль	Назва модуля	Функціональне призначення модуля
1	Ректорат	Модуль зведеної аналітики по університету	Формування та візуалізація зведеної аналітики в університеті (дані про навчальну та науково-дослідну роботу факультетів і університету в цілому, академічну діяльність студентських підрозділів і університету в цілому, дані про фінансово-господарську діяльність університету, дані про кадровий склад університету тощо)
2	Факультет	Модуль зведеної аналітики по факультету	Формування та візуалізація зведеної аналітика по факультету (дані про навчальну та науково-дослідну роботу кафедр і факультету в цілому та академічну діяльність студентських підрозділів і факультету в цілому)
3	Кафедра	Модуль зведеної аналітики по кафедрі	Формування та візуалізація зведеної аналітики по кафедрі (викладацька діяльність, науково-дослідна діяльність, професійний розвиток по кафедрі в цілому)
4	Окремий викладач	Е-портфоліо викладача	Аналітика за окремим викладачем (викладацька діяльність, науково-дослідна діяльність, професійний розвиток тощо)
5	Окремий студент	Е-портфоліо студента	Аналітика за окремим студентом (навчальна успішність, доповіді на наукових конференціях, участь у суспільно корисних заходах університету)

Е-Портфоліо викладача
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

КНЕУ Головна сторінка Рейтинги Статистика - Допомога Рейтинги 2016 Пошук

Деталізація підрахунку рейтингу

 Гужва Володимир Михайлович
Рейтинг на 2016 рік: 31 (#31 у загальному рейтингу)

Посилання

Підрозділ
Кафедра інформаційних систем в економіці

Посада
Професор

Вчене звання / Науковий ступінь
Доцент, Кандидат економічних наук

Перелік місць роботи
з 1992 р. по теперішній час – професор кафедри інформаційних систем в економіці Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана.

Громадська активність
не встановлено

Додаткові відомості

Освіта
Кандидат економічних наук з 2003 р., доцент з 2004 р.

Теми дисертації (захистених)
Моделювання мультиагентних систем для управління логістичними процесами на підприємствах

Науково-дослідницька діяльність

- + Індекси цитування Google Академії
- + Конференції (5)
- + Монографії (колективні) (5)
- + Статті у виданнях, що входять до наукометричних баз даних (окрім Scopus, WOS) (8)
- + Фахові видання, що затверджені МОН (6)
- + Інші статті (не входять ні до фахових, ні до наукових) (23)

Професійний розвиток

- + Підвищення кваліфікації (2)
- + Проведення інноваційних заходів в Університеті чи під його брендом (1)

Викладацька діяльність

- + Навчальні та методичні матеріали (1)
- + Сертифіковані ЕНК (1)
- + Використання ЕНК (6)
- + Затверджені робочі програми (5)
- + Рейтинг викладачів серед студентів (1)

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Рис. 6. Е-портфоліо викладача

Е-Портфоліо студента
Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана

КНЕУ Головна сторінка Рейтинги Статистика - Допомога Рейтинги 2016 Пошук

Деталізація підрахунку рейтингу

 Бережний Антон Миколайович
Рейтинг на 2016 рік: 44 (#44 у загальному рейтингу)

Посилання

Підрозділ
Інститут інформаційних технологій в економіці

Освітньо-кваліфікаційний рівень
Магістр

Спеціальність
Комп'ютерні науки та інформаційні технології

Додаткові відомості

Освіта
Бакалавр з економіки підприємств, 2016р.

Академічна діяльність

- + Навчальна успішність
- + Доповіді на наукових конференціях (2)
- + Участь у заходах Університету

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Рис. 7. Е-портфоліо студента

Висновки. Використання принципів єдиного інформаційного простору (ЄІП) у навчанні має забезпечити інтеграцію інформаційних потоків, що існують у ВНЗ, в освітню інформацію, яка також буде

перетворена в знання, уміння і функціональні можливості. Якість такого перетворення (дані – інформація – знання і вміння) впливає на кваліфікацію фахівців, що випускаються і в решті-решт – на рівень освіти у ВНЗ та залежить від того, на яких засадах та з використанням яких програмно-технічних компонентів побудовано ЄІП університету. Запропоновано варіант побудови ЄІП з використанням системи електронного урядування. Остання повинна сприяти підвищенню якості реалізації бізнес-процесів в університеті та швидкості прийняття управлінських рішень на всіх рівнях.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки» від 09. 01. 2007 № 537-V // Клиническая информатика и телемедицина. – 2015. – Т. 11, вып. 12. – С. 123-134. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/kiit_2015_11_12_25
2. Иванов В. А. О концепции формирования единого информационного пространства университетского комплекса / В. А. Иванов, В. М. Соловьев // Инновационные методы и технологии в условиях новой образовательной парадигмы: сб. науч. тр. – Саратов: Изд-во Саратов. ун-та, 2008. – С. 52–56.
3. Інструменти електронної демократії: світовий досвід. – Режим доступу: <https://digitle.wordpress.com/2016/11/30/9879247>.
4. Клименко І.В., Линьов К.О. Система електронного документообігу в державному управлінні: Навч.-метод. посіб. – К.: Вид-во НАДУ, 2006. –32 с.
5. Концепція розвитку електронного урядування в Україні. – Розпорядження Кабінету Міністрів від 13 грудня 2010 р. № 2250-р. – <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2250-2010-p>.
6. Концепція розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації. – Розпорядження Кабінету Міністрів від 8 листопада 2017 р. № 797-р. – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/797-2017p>.
7. Про електронні документи та електронний документообіг [Електронний ресурс]: Закон України від 22 травня 2003 року № 851-IV. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=851-15>.
8. Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні. – Розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 травня 2013 р. № 386-р. – <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-p>.
9. Electronic democracy (“e-democracy”). Recommendation CM/Rec(2009)1 and explanatory memorandum–[https:// www. coe. Int /t/dgap/ democracy /Activities/GGIS/CAHDE/2009/ RecCM2009_1_and_Accomp_Docs/6647-0-ID8289-Recommendation on electronic democracy. pdf](https://www.coe.int/t/dgap/democracy/Activities/GGIS/CAHDE/2009/RecCM2009_1_and_Accomp_Docs/6647-0-ID8289-Recommendation%20on%20electronic%20democracy.pdf).
10. <http://biweb.ru/chto-takoe-business-intelligence.html>